

Bölüm 12

Yoğun Bakım Ünitesinde Palyatif Bakım

Dr. Kadriye KAHVECİ

Dünya nüfusunun yaşlanmasıyla birlikte kronik sistemik hastalıklar ve sağlık harcamaları her geçen gün artmaktadır(1,2). Yapılan çalışmalarda çok sayıda kognitif ve fonksiyonel bozukluğu olan kritik hastaların Yoğun Bakım Üniteleri (YBÜ)'de yattığı ve YBÜ'de iken ya da YBÜ'den taburcu olduktan sonra bu hastaların büyük çoğunluğunun öldüğü bildirilmiştir(3). YBÜ'deki terminal dönem hastalarda süreç geri döndürülemez ise de teknolojik gelişmelerle birlikte YBÜ'deki tedavilerin gelişmesi ölüm sürecini uzatarak ağır sekilli hastaların artışına yol açmaktadır(4). Ülkelerin demografik ve sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak ölümlerin şekli, yeri ve YBÜ'deki ölüm oranları farklılıklar gösterse de günümüzde hastaların %20-33'ü YBÜ'de ölmektedir(5,6). Yaşamın son 1 ayı çoğunlukla YBÜ'de geçtiği için YBÜ yaşam sonu bakım ve Palyatif Bakım (PB)'nin etkin ve yüksek kalitede verilmesini gerektiren alanlar haline gelmektedir(7). PB ileri teknolojinin kullanıldığı ve yaşam süresinin artırılmasına odaklanan YB felsefesiyle, paradoksal görünse de DSÖ verilerine göre PB ihtiyacı olan hastaların sadece %14'ü PB hizmeti almakta ve bu hastaların çoğu da YBÜ'de tedavi edilmektedir(8).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) PB'yi yaşamı tehdit eden hastalığa bağlı sorunla karşılaşan hastaların ve ailelerinin yaşam kalitesini artıran; erken tanımlama, kusursuz değerlendirmeyle, ağrı ve diğer semptomların tedavisini yaparak, fiziksel, psikososyal ve manevi olarak ıstırapı rahatlatan ve ortadan kaldıran bir yaklaşım olarak tanımlamıştır(9).

YBÜ, hayatı tehdit eden ciddi akut ya da kronik hastalıkları olan hastaların vücut fonksiyonları normale dönünceye kadar sürekli yakın gözlem, monitorizasyon, ileri tedavi ve özel cihazlarla desteklendiği hastane bölümleridir(5,10).

YBÜ'de PB yaklaşımını anlamak için öncelikle her ikisinin de tarihsel gelişiminin tam olarak anlaşılması gerekmektedir. İlk tanımının yapıldığı 80'li yıllardan günümüze kadar PB alanında çok büyük gelişmeler gözlenmiştir(8,11).

nundaki engelleri de yaşam sonu dönemde agresif bakım kültürü, yeterli PB algısının olmaması olarak tanımlamışlardır(56).

Sonuç: Yaşlanan nüfusla birlikte YBÜ ölüm veya sonrasında fonksiyonel veya kognitif bozuklukların en çok gözlendiği hastane bölümleri haline gelmiştir. YBÜ’de PB uygulamasıyla daha kaliteli, düşük maliyetli ve daha iyi hasta ve aile memnuniyeti sağlandığı gözlenmiştir.(37,40) Günümüzde yaygın olarak uygulanan tüm tedavi seçenekleri tükendiğinde ya da tedaviler başarısız oluncaya kadar PB’yi erteleyen bir modelden ziyade, YB tedavileriyle eş zamanlı PB uygulamasının daha başarılı olacağı düşünülmektedir. Birçok gelişmiş ülkede YBÜ’deki prognozu kötü hastaların yakınları desteklerin kesilmesini isterken, ülkemizde ise hasta ve aileleri yaşam sonu bakımın yapıldığı yer olarak çoğunlukla ev, PB merkezleri ve bakımevi yerine YBÜ’de ileri yaşam desteği istemektedir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de YBÜ’de PB uygulamasında aşılması gereken engeller oldukça fazladır. Bu engeller yaşam sonu bakımla ilgili yasal düzenlemelerin (Do Not Resuscitate, withdrawal, withholding) olmaması ve sosyokültürel yapımız nedeniyle son dönem hastaların YBÜ’de tam desteklenmesi olarak görülse de en önemlisi toplumda özellikle de sağlık çalışanlarında PB farkındalığının olmamasıdır. Yaşam sonu bakımı için etik standartlar ve yasal düzenlemeler yapılarak, YBÜ’de PB uygulamasıyla YBÜ’nün daha etkin kullanımı sağlanabilir.

Kaynaklar

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). World Population Ageing 2015 (ST/ESA/SER.A/390). Available at: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf. Accessed 05 Jan, 2019.
2. Christensen K, Doblhammer G, Rau R, Vaupel JW. Ageing populations: the challenges ahead. *Lancet* (London, England) 2009;374:1196-208.
3. Jukic M, Saric L, Prkic I, Puljak L. Medical futility treatment in intensive care units. *Acta medica academica* 2016;45:135-44.
4. Villa G, De Gaudio AR, Falsini S, Lanini I, Curtis JR. Development of END-of-Life ScorING-System to identify critically ill patients after initial critical care who are highly likely to die: a pilot study. *Minerva anesthesiologica* 2015;81:1318-28.
5. Coelho CBT, Yankaskas JR. New concepts in palliative care in the intensive care unit. *Revista Brasileira de terapia intensiva* 2017;29:222-30.
6. Oliveira AB, Dias OM, Mello MM, Araujo S, Dragosavac D, Nucci A, Falcao AL. Factors associated with increased mortality and prolonged length of stay in an adult intensive care unit. *Revista Brasileira de terapia intensiva* 2010;22:250-6.

7. Aslakson R, Cheng J, Vollenweider D, Galusca D, Smith TJ, Pronovost PJ. Evidence-based palliative care in the intensive care unit: a systematic review of interventions. *Journal of palliative medicine* 2014;17:219-35.
8. Worldwide Palliative Care Alliance. Global Atlas of Palliative Care at the End of Life: Available at: <http://www.thewhpc.org/resources/global-atlas-on-end-of-life-care>. Accessed Jan 05,2019.
9. WorldHealth Organization definition of palliative care. Available at: www.who.int/cancer/palliative/definition/en. Accessed 28 Decemb, 2018.
10. Vincent JL. Critical care--where have we been and where are we going? *Critical care (London, England)* 2013;17 Suppl 1:S2.
11. World Health Organization. Cancer pain relief and palliative care: report of a WHO expert committee [meeting held in Geneva from 3 to 10 July 1989]. 1990.
12. Hawley PH. The bow tie model of 21st century palliative care. *Journal of pain and symptom management* 2014;47:e2-5.
13. Palliative Care Definition. Available at: <https://hospicecare.com/what-we-do/projects/consensus-based-definition-of-palliative-care/definition/>. Accessed 15 Decemb, 2018.
14. Puntillo K, Nelson JE, Weissman D, Curtis R, Weiss S, Frontera J, Gabriel M, Hays R, Lustbader D, Mosenthal A, Mulkerin C, Ray D, Bassett R, Boss R, Brasel K, Campbell M. Palliative care in the ICU: relief of pain, dyspnea, and thirst--a report from the IPAL-ICU Advisory Board. *Intensive care medicine* 2014;40:235-48.
15. Bakitas M, Dionne-Odom JN, Kamal A, Maguire JM. Priorities for Evaluating Palliative Care Outcomes in Intensive Care Units. *Critical care nursing clinics of North America* 2015;27:395-411.
16. Edwards JD, Voigt LP, Nelson JE. Ten key points about ICU palliative care. *Intensive care medicine* 2017;43:83-5.
17. Baker M, Luce J, Bosslet GT. Integration of Palliative Care Services in the Intensive Care Unit: A Roadmap for Overcoming Barriers. *Clinics in chest medicine* 2015;36:441-8.
18. Aslakson RA, Curtis JR, Nelson JE. The changing role of palliative care in the ICU. *Critical care medicine* 2014;42:2418-28.
19. Mercadante S, Gregoretti C, Cortegiani A. Palliative care in intensive care units: why, where, what, who, when, how. *BMC anesthesiology* 2018;18:106.
20. Myburgh J, Abillama F, Chiumello D, Dobb G, Jacobe S, Kleinpell R, Koh Y, Martin C, Michalsen A, Pelosi P, Torra LB, Vincent JL, Yeager S, Zimmerman J. End-of-life care in the intensive care unit: Report from the Task Force of World Federation of Societies of Intensive and Critical Care Medicine. *Journal of critical care* 2016;34:125-30.
21. Telci L. Yaşamın Sonuna Ait Çözümlememiş Etik Sorunlar. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History-Special Topics* 2016;2:13-7.
22. Mosenthal AC, Weissman DE, Curtis JR, Hays RM, Lustbader DR, Mulkerin C, Puntillo KA, Ray DE, Bassett R, Boss RD, Brasel KJ, Campbell M, Nelson JE. Integrating palliative care in the surgical and trauma intensive care unit: a re-

- port from the Improving Palliative Care in the Intensive Care Unit (IPAL-ICU) Project Advisory Board and the Center to Advance Palliative Care. *Critical care medicine* 2012;40:1199-206.
23. Nelson JE, Puntillo KA, Pronovost PJ, Walker AS, McAdam JL, Ilaoa D, Penrod J. In their own words: patients and families define high-quality palliative care in the intensive care unit. *Critical care medicine* 2010;38:808-18.
  24. Puntillo KA, Arai S, Cohen NH, Gropper MA, Neuhaus J, Paul SM, Miaskowski C. Symptoms experienced by intensive care unit patients at high risk of dying. *Critical care medicine* 2010;38:2155-60.
  25. Payen JF, Chanques G, Mantz J, Hercule C, Auriant I, Leguillou JL, Binhas M, Genty C, Rolland C, Bosson JL. Current practices in sedation and analgesia for mechanically ventilated critically ill patients: a prospective multicenter patient-based study. *Anesthesiology* 2007;106:687-95; quiz 891-2.
  26. Nelson JE, Hope AA. Integration of palliative care in chronic critical illness management. *Respiratory care* 2012;57:1004-12; discussion 12-3.
  27. De Pinto M, Jelacic J, Edwards WT. Very-low-dose ketamine for the management of pain and sedation in the ICU. *Journal of opioid management* 2008;4:54-6.
  28. Schmidt M, Demoule A, Polito A, Porchet R, Aboab J, Siami S, Morelot-Panzini C, Similowski T, Sharshar T. Dyspnea in mechanically ventilated critically ill patients. *Critical care medicine* 2011;39:2059-65.
  29. Mahler DA, Selecky PA, Harrod CG, Benditt JO, Carrieri-Kohlman V, Curtis JR, Manning HL, Mularski RA, Varkey B, Campbell M, Carter ER, Chiong JR, Ely EW, Hansen-Flaschen J, O'Donnell DE, Waller A. American College of Chest Physicians consensus statement on the management of dyspnea in patients with advanced lung or heart disease. *Chest* 2010;137:674-91.
  30. Ship J, McCutcheon J, Spivakovsky S, Kerr A. Safety and effectiveness of topical dry mouth products containing olive oil, betaine, and xylitol in reducing xerostomia for polypharmacy-induced dry mouth. *Journal of oral Rehabilitation* 2007;34:724-32.
  31. Macintyre NR. Chronic critical illness: the growing challenge to health care. *Respiratory care* 2012;57:1021-7.
  32. Girard TD, Pandharipande PP, Carson SS, Schmidt GA, Wright PE, Canonic AE, Pun BT, Thompson JL, Shintani AK, Meltzer HY. Feasibility, efficacy, and safety of antipsychotics for intensive care unit delirium: the MIND randomized, placebo-controlled trial. *Critical care medicine* 2010;38:428.
  33. Campbell ML, Guzman JA. A proactive approach to improve end-of-life care in a medical intensive care unit for patients with terminal dementia. *Critical care medicine* 2004;32:1839-43.
  34. Campbell ML, Guzman JA. Impact of a proactive approach to improve end-of-life care in a medical ICU. *Chest* 2003;123:266-71.
  35. Curtis JR, Treece PD, Nielsen EL, Downey L, Shannon SE, Braungardt T, Owens D, Steinberg KP, Engelberg RA. Integrating palliative and critical care: evaluation of a quality-improvement intervention. *American journal of respiratory and critical care medicine* 2008;178:269-75.

36. Norton SA, Hogan LA, Holloway RG, Temkin-Greener H, Buckley MJ, Quill TE. Proactive palliative care in the medical intensive care unit: effects on length of stay for selected high-risk patients. *Critical care medicine* 2007;35:1530-5.
37. Hughes MT, Smith TJ. The growth of palliative care in the United States. *Annual review of public health* 2014;35:459-75.
38. Gay EB, Weiss SP, Nelson JE. Integrating palliative care with intensive care for critically ill patients with lung cancer. *Annals of intensive care* 2012;2:3.
39. Nelson JE, Bassett R, Boss RD, Brasel KJ, Campbell ML, Cortez TB, Curtis JR, Lustbader DR, Mulkerin C, Puntillo KA, Ray DE, Weissman DE. Models for structuring a clinical initiative to enhance palliative care in the intensive care unit: a report from the IPAL-ICU Project (Improving Palliative Care in the ICU). *Critical care medicine* 2010;38:1765-72.
40. O'Mahony S, McHenry J, Blank AE, Snow D, Eti Karakas S, Santoro G, Selwyn P, Kvetan V. Preliminary report of the integration of a palliative care team into an intensive care unit. *Palliative medicine* 2010;24:154-65.
41. Khandelwal N, Kross EK, Engelberg RA, Coe NB, Long AC, Curtis JR. Estimating the effect of palliative care interventions and advance care planning on ICU utilization: a systematic review. *Critical care medicine* 2015;43:1102-11.
42. Truog RD, Campbell ML, Curtis JR, Haas CE, Luce JM, Rubenfeld GD, Rushton CH, Kaufman DC. Recommendations for end-of-life care in the intensive care unit: a consensus statement by the American College [corrected] of Critical Care Medicine. *Critical care medicine* 2008;36:953-63.
43. Creutzfeldt CJ, Engelberg RA, Healey L, Cheever CS, Becker KJ, Holloway RG, Curtis JR. Palliative Care Needs in the Neuro-ICU. *Critical care medicine* 2015;43:1677-84.
44. Kahveci K, Dincer M, Doger C, Yarici AK. Traumatic brain injury and palliative care: a retrospective analysis of 49 patients receiving palliative care during 2013-2016 in Turkey. *Neural regeneration research* 2017;12:77-83.
45. Davidson JE, Jones C, Bienvenu OJ. Family response to critical illness: postintensive care syndrome-family. *Critical care medicine* 2012;40:618-24.
46. Mularski RA, Curtis JR, Billings JA, Burt R, Byock I, Fuhrman C, Mosenthal AC, Medina J, Ray DE, Rubenfeld GD, Schneiderman LJ, Treece PD, Truog RD, Levy MM. Proposed quality measures for palliative care in the critically ill: a consensus from the Robert Wood Johnson Foundation Critical Care Workgroup. *Critical care medicine* 2006;34:S404-11.
47. Bradley C, Weaver J, Brasel K. Addressing access to palliative care services in the surgical intensive care unit. *Surgery* 2010;147:871-7.
48. Hua MS, Li G, Blinderman CD, Wunsch H. Estimates of the need for palliative care consultation across united states intensive care units using a trigger-based model. *American journal of respiratory and critical care medicine* 2014;189:428-36.
49. Kiyota A, Bell CL, Masaki K, Fischberg DJ. What's the Plan? Needing Assistance with Plan of Care Is Associated with In-Hospital Death for ICU Patients

- Referred for Palliative Care Consultation. *Hawai'i journal of medicine & public health : a journal of Asia Pacific Medicine & Public Health* 2016;75:235-41.
50. Wysham NG, Hochman MJ, Wolf SP, Cox CE, Kamal AH. Performance of Consultative Palliative Care Model in Achieving Quality Metrics in the ICU. *Journal of pain and symptom management* 2016;52:873-7.
  51. Quill TE, Abernethy AP. Generalist plus specialist palliative care--creating a more sustainable model. *The New England journal of medicine* 2013;368:1173-5.
  52. Goepp JG, Meykler S, Mooney NE, Lyon C, Raso R, Julliard K. Provider insights about palliative care barriers and facilitators: results of a rapid ethnographic assessment. *The American journal of hospice & palliative care* 2008;25:309-14.
  53. Aldridge MD, Hasselaar J, Garralda E, van der Eerden M, Stevenson D, McKendrick K, Centeno C, Meier DE. Education, implementation, and policy barriers to greater integration of palliative care: A literature review. *Palliative medicine* 2016;30:224-39.
  54. Nelson JE, Angus DC, Weissfeld LA, Puntillo KA, Danis M, Deal D, Levy MM, Cook DJ. End-of-life care for the critically ill: A national intensive care unit survey. *Critical care medicine* 2006;34:2547-53.
  55. Nelson JE. Identifying and overcoming the barriers to high-quality palliative care in the intensive care unit. *Critical care medicine* 2006;34:S324-31.
  56. Grudzen CR, Richardson LD, Major-Monfried H, Kandarian B, Ortiz JM, Morrison RS. Hospital administrators' views on barriers and opportunities to delivering palliative care in the emergency department. *Annals of emergency medicine* 2013;61:654-60.